

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. III. An qui non potest implere totum præceptum, teneatur partem,
quam potest.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

de se bona, atque adeo non obstat satisfactioni praecepti. Unde fit, quod si voveas eleemosynam, aut illa tibi in poenitentiam injungatur, & des pauperi eleemosynam ob vanam gloriam, satisfacias tuae obligationi, ex Suar., Vasq., Sanch. lib. 1. cap. 14.

Neque dicas, intentionem voventis, & confessarii esse obligare ad actum bonum, non vitiosum; Nam votum, & Confessarii imponentes poenitentiam obligant instar praecepti, atque adeo intendunt obligare ad actum de se bonum: Quamvis autem finis extrinsecus voventis, aut Confessarii, & Legislatoris sit, ut ponatur res Deo grata, & Reipublicae commoda; at finis extrinsecus legis, & voti non cadit sub legem, aut sub votum; aliter qui die jejunii opipare commederet servando leges jejunii, non satisfaceret suae obligationi, quia non fervaret finem extrinsecum imponentis jejunium, qui est maceratio carnis; quod tamen nemo dixerit.

VII. Neque replicas, in leg. *Non dubium*, cod. de Legibus, haberi: *Is in lege delinquit, qui legis verba amplectens contra legis nititur voluntatem, & intentionem.* Nam intentio Legislatoris duplex est, alia intrinseca legi, sive de re praecepta; alia legi extrinseca, sive de fine obtinendo per rem praeceptam: Verbi gratia, dum praecipitur jejunium, & intendit Legislator positionem jejunii, & intendit macerationem carnis per inediam: Qui adversus intentionem legi intrinsecam operatur, non ponendo jejunium, legem transgreditur; qui vero adversus intentionem legi extrinsecam operatur, videlicet ponendo jejunium, sed non macerando carnem, legem non transgreditur.

Neque dicas demum, in Reg. 8. *Extravag. de Reg. juris* haec haberi: *Qui ex timore facit praeceptum, aliter, quam debeat, facit; & ideo non facit.*

Nam intelligendum est, quod qui ita ex timore implet praeceptum, ut aliter non impleret legem, non impleat affectu, & quoad Deum, non vero in effectu, & quoad Ecclesiam;

ARTICULUS III.

An qui non potest implere totum praeceptum, teneatur ad partem, quam potest.

I. *Difficultas procedit in casu, quo opus praeceptum est divisibile; ut non sunt hora Canonica, jejunium Quadragesimale, &c.*

II. *Neque est verum, quod nullatenus teneatur ad partem, qui non potest totum praeceptum implere; Neque est verum, quod teneatur ad quamcumque partem, quam potest; Neque quod solum teneatur ad partem, quando ea est major pars operis praecepti.*

III. *In infirmitate vitanda est perplexitas: Extra infirmitatem, si res praecepta soleat dividi, qui non potest totum, tenetur ad quamcumque partem, qua sit moraliter integra; Si vero non soleat dividi, tunc excusatur, quando pars, qua non potest impleri, non est modica.*

IV. *Qui nequit integram missam audire, sed potest audire quoad ejus substantialia, ad id tenetur; Idemque dicas de jejunio.*

V. *Probabilius dicendum, quod impotens implere totum praeceptum teneatur ad partem, quam potest, si ea sit notabilis, & censeatur intentio a Superiore.*

VI. *Qui nequit Horas sine socio recitare, num teneatur illum asciscere? Et num Privilegiarius tempore Interdicti teneatur audire Sacrum die festo?*

I. Certum est excusari ab observantia legis, qui nullatenus potest illam implere. Quoniam autem præceptum sæpe est de materia divifibili, relate ad quam datur aliquando facultas observandi illud partialiter, ideo anxie quæritur a Doctoribus, Num impotens implere totum præceptum teneatur implere partem, quam potest?

II. Multiplex est hac in re sententia. Prima est Rodriq. apud Merol., & Dian. resol. 29. de Horis Canon. dicentis, quod non teneatur ad partem, qui non potest totum præceptum implere; Sicut enim non tenetur jejunare, qui solum potest jejunare usque ad meridiem; ita nec tenetur ad horas, qui non potest integrum officium recitare. Et ratio est, quia præcipitur actio integra, non mutilata; aliter qui convalescit ex infirmitate, non deberet expectare tempus, quo possit integrum officium recitare, sed deberet statim recitare partem, quam potest. Excipit solum jejunium quadragesimale, in quo potest prudens judicium decernere, quanta pars Quadragesimæ possit jejunari.

Hæc tamen sententia communiter rejicitur; præsertim ex propos. 54. damnata ab Innoc. XI. quæ habet: *Qui non potest recitare matutinum, & laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur; quia major pars trahit ad se minorem.*

Secunda opinio opposita dicit cum Ledesm., & Thomistis communiter, non potentem implere totum præceptum teneri ad partem, quam potest, quamvis minorem. Unde infertur, quod qui potest partem missæ audire, teneatur ad illam; & infirmus, qui non potest totum officium recitare, teneatur ad partem, quam potest.

Sed hæc etiam opinio rejicitur: nam vel loquitur de quacumque parte notabili, verbi gratia, si quis possit je-

junare solum per quartam partem diei, teneatur ad illam, nec possit mane sumere jentaculum; vel si possit recitare tantum mediam horam parvam, teneatur ad illam; aut si potest audire missam usque ad offertorium exclusive, teneatur; Et hoc reputatur communiter falsum: Vel loquitur de parte notabili per se intenta a Legislatore; & de hoc quæritur, quænam sit pars notabilis per se intenta a Legislatore, ad quam teneatur, qui non potest totum præceptum implere.

Tertia opinio media inter duas adductas, quam non improbabilem putant Bonac., Navar. Less. cap. 37. disp. 9. Azor., & alii, docet, quod qui non potest totum præceptum implere, & potest partem, teneatur ad illam, si sit pars major, non vero si sit minor: Verbi gratia, si quis teneatur recitare Rosarium, & possit majorem tantum ejus partem recitare, teneatur ad illam, si vero possit minorem ejus tantum partem recitare, ad nihil teneatur. Ratio est, tum quia in Jure regulare est, quod Major pars trahat ad se minorem, ex cap. *Quia propter, de Electione*; Tum quia ad vitandam perplexitationem melior regula assignari non potest; non enim obligare debemus omnes ad implendam omnem partem, quam possunt, etiamsi minimam. Sed hæc etiam opinio videtur falsa, tum ex illa propositione damnata ab Innoc. XI., quod scilicet qui non potest recitare matutinum, & laudes, quæ sunt major pars officii, non teneatur ad reliquas horas; Tum quia qui scit memoriter Vesperas, & Completorium, non est ratio, cur non teneatur ad illa; cum teneatur ad ea recitanda, qui Ordines majores suscipit circa horam Vespertinam; Et qui usque ad hebdomadam Sanctam non potuit abstinere a carnibus, eo quod verbi gratia in itinere carebat aliis cibis, tenetur ultima hebdomada,

da, immo ultimo die jejunare, si potest. Illud enim axioma, quod *Major pars trahat ad se minorem*, vel intelligendum est, quando omnes partes concurrant ad unum actum, ut in electionibus, nominationibus; vel quando una pars impedit aliam.

III. Quarta sententia est Suarii lib. 4. de Horis cap. 27. qui loquendo tantum de Divino Officio dicit, quod quaelibet hora est per se praecipua; unde qui non potest majorem partem uniuscujusque horae, non teneatur ad illam partem minorem, quam potest, etiamsi omnes istae partes minores simul sumptae conficiant magnam partem, quae sit major, quam integra hora: In infirmitate vero putat non esse scrupulose agendum, ita ut qui potest unam, vel alteram horam dicere, ad illam teneatur; Etenim vitanda est in actionibus humanis perplexitas: Quare si quis, verbi gratia, ob debilitatem visus non potest legere matutinum, potest vero reliquas horas, quas memoriter tenet, ad has teneatur; Et si infirmitas est talis, ut non impediatur integrum diem, sed aliquas horas, ut solet esse quartana diuturna, & levissima tertiana, infirmus non excusatur, quominus tempore habili recitet horas eo tempore dicendas. Haec opinio admittitur a Merol. circa horas; sed quia Suarius non dat regulam generalem pro aliis materiis, ideo alia inquirenda est.

Quinta opinio est Sanch. lib. 1. cap. 19. dicentis, aliqua praecipua esse de re individua, seu indivisibili, ut praecipuum jejunii, auditionis Sacri, unius horae Canonicae, Coronae Beatae Virginis, aut tertiae partis Rosarii, septem Psalmorum Paenitentialium, &c.: Alia vero esse de re dividua, seu quae communiter solet dividi, ut praecipuum de septem horis Canonicis, de jejunio Quadragesimali, de integro Rosario.

Quare si praecipuum sit de re indivi-

dua, qui non potest implere praecipuum moraliter totum, non tenetur ad partem, quam potest; Verbi gratia, qui non potest jejunare nisi usque ad meridiem tantum, non tenetur jejunare, sed potest mane ientaculum sumere; & qui non potest omnes septem Psalmos Paenitenciales, vel tertiam partem Rosarii, quam vovit, non tenetur ad partem, quam potest. Et ratio est, quia tale praecipuum non patitur commodam divisionem; unde cum non possit toti praecipuo satisfieri, cessat obligatio partis. Si tamen pars, quae non potest impleri, sit adeo modica, ut non impediatur impletionem moraliter integram praecipui, certe tenetur implere praecipuum, prout potest; Quare qui caret Breviario, ubi sunt tres lectiones feriae, habet tamen psalmos matutini feriae, tenetur ad recitandum matutinum, prout potest; quia matutinum feriae sine tribus lectionibus est moraliter integrum: Secus vero si matutinum sit novem lectionum, qui non habet novem lectiones, & octo responsoria, non tenetur ad psalmos matutini recitandos, quamvis teneatur recitare reliquas horas, quae patiuntur commodam divisionem a matutino.

Quod si praecipuum sit de re dividua, subdividendum est; Nam si pars, quae non potest impleri, est certa, ut si quis careat Breviario, in quo sit, verbi gratia, matutinum, tunc tenetur ad quaecumque partem, quam potest, dummodo secundum se sit moraliter integra; unde tenetur ad quamcumque horam Canonicae, quam potest integre recitare, & tenetur jejunare quocumque die Quadragesimae, quo certum est, quod possit. Si vero pars, quae non potest impleri, non est certa, (ut contingit, quando ratione infirmitatis non est certum, quanam pars officii possit sine gravi incommodo recitari, & quot dies Qua-

dra;

dragesimæ jejunari possint) in tali casu, ne detur occasio scrupulis, & perplexitati, putat Sanch., servandam esse regulam Navar., quod major pars trahat ad se minorem; Unde si non potest majorem partem officii recitare, ad nihil teneatur; si potest majorem partem recitare, vel etiam æqualem, ad illam teneatur, omiſſa minore parte, quam non potest. Et idem dicit contra Rodriq. de jejunio Quadragesimali: Si enim pars Quadragesimæ, in qua non potest commode jejunari, sit certa, vel ratione defectus cibi, vel ratione morbi actualis; tenetur ad jejunandum aliis diebus, quibus habet alimentum, vel caret morbo, etiamsi sit una hebdomada, immo unus dies; Si vero ea pars Quadragesimæ sit incerta, ut contingit in convalescentibus, laborantibus, ac personis malæ valetudinis, tunc qui non potest majorem partem Quadragesimæ, vel saltem æqualem jejunare, nullo die tenetur jejunare, ad vitandas perplexitates, & scrupulos; Esset enim hoc nimis onerosum inquirere partem determinatam, quæ potest sine notabili incommodo impleri, & præter suavitatem legis Ecclesiasticæ.

Quare juxta hanc sententiam, (quam amplectuntur Laym., Suar., Reginald., & alii plurimi apud Merol. disp. 4. cap. 3. dub. 36.) convalescentes, & ii, qui in Quadragesima indigent cibis Paschalibus, si possunt jejunare tribus diebus in qualibet hebdomada, tenentur. Similiter qui potest recitare, verbi gratia, Tertiam usque ad Capitulum exclusive, ad id obligatur; quia Capitulum; & reliqua sunt parva materia; unde censetur moraliter esse integre impletum præceptum recitandi Tertiam, si recitetur usque ad Capitulum: Contra vero qui potest recitare Primam usque ad Capitulum, (præsertim si dicenda sint eo die

preces) non tenetur illam recitare, quia residuum, quod omittitur, est pars notabilis.

IV. Neque dicas, ex hac sententia sequi, quod accedens ad Ecclesiam tempore, quo in missa dicitur Præfatio, non teneatur reliquum missæ audire, si alia missa audiri non possit; quia missa est res individua, & non censetur moraliter integre præceptum impleri juxta omnes, si ab eo loco incipiat ea audiri. Nam respondet Sanch. negando sequelam; quamvis enim missa ista non sit integra moraliter quoad accidentalialia, est tamen moraliter integra quoad substantialialia Missæ, quæ consistunt in consecratione, & consumptione; & ideo datur obligatio illam audiendi: Sicut in jejunio substantialialia sunt abstinentia a carnibus, & unica comestio; accidentalialia vero sunt hora refectio- nis, & abstinentia ab ovis, præsertim tempore Quadragesimali: Qui autem ratione alicujus necessitatis non potest accidentalialia jejunii servare, tenetur ad substantialialia; Satis enim est, quod jejunium, quod est res individua, sit moraliter integrum quoad substantialialia: Quamvis mortaliter etiam peccet, qui sine necessitate comedit ova, præsertim in Quadragesima, transgrediendo præceptum jejunii quoad hoc accidentalialia.

V. Equidem quamvis censeam, opinionem Sanch. esse probabilem, probabiliorem tamen puto opinionem Bonac. disput. 2. de præceptis quæst. 8. punct. 1. num. 4. dicentis, quod universim qui non potest totum præceptum implere, teneatur ad partem, quam potest, si ea sit notabilis, & censeatur intenta a Superiore: Ratio est, quia non est, cur is eximatur ab obligatione ponendæ partis notabilis, quæ a Superiore censeatur intenta; Est enim axioma, quod *qui non potest totum, quod debet, solvat quod*

quod potest; modo tamen pars non sit levis, ad quam non censetur Superior velle obligare; non enim lex obligat ultra voluntatem Legislatoris. Confirmatur, quia si una pars rei promissa reddatur impossibilis, aut illicita, & res sit dividua, non propterea cessat obligatio ponendi alteram partem; quia ex regulis juris in 6. *Utile per inutile non vitiatur.*

Hinc sequitur primo, quod qui vovit peregrinationem Romanam, si non possit Romam ingredi, non teneatur arripere iter versus Romam; quia licet totum iter sit pars notabilis, non tamen censetur ea pars intenta a vovente; cum iter censetur voveri ratione termini.

Sequitur secundo, quod qui non potest officium totum perfolvere, teneatur ad quaecumque partem potest, modo sit notabilis, & censetur per se intenta; Quare qui caret Brevariario, ubi sint lectiones, videtur obligandus ad recitandos psalmos Matutini, etiam novem lectionum; quia ea est pars notabilis, nec videtur minus intenta a Legislatore, quam sint psalmi feriae, quibus addendae sunt tres tantum lectiones.

Sequitur tertio, quod qui non potest totam missam audire, teneatur ad partem, quam potest, si sit notabilis, & per se intenta; Unde non solum tenetur audire partem missae posteriorem, videlicet a consecratione, qui non potest priorem, sed etiam ex Bonac. contra Sanch., & Suar., qui potest tantum audire missam a principio usque ad consecrationem, tenetur illam audire; quia est pars notabilis, & videtur per se intenta; Sic qui ratione necessitatis laboravit die festo usque ad vespervas, tenetur reliquo diei spatio abstinere ab operibus servilibus; Et qui non potest tota Quadragesima jejunare, tenetur iis diebus, quibus clare potest; Pariter qui

non potest septem psalmos poenitentiales, aut tertiam partem Rosarii recitare, tenetur ad partem, quam potest, etiam si minor sit medietate, dummodo sit notabilis; Contra vero qui non potest jejunare, nisi usque ad vespervas, potest mane sumere jentaculum; quia quamvis pars diei usque ad vespervas sit notabilis, at non est per se intenta a Legislatore praecipiente jejunium talis pars; cum de se intendatur solum unica comestio, praeter abstinentiam a carnibus, quae obligat semper, & ad semper, cum sit praecipuum negativum.

VI. Dubitatur hic, An qui ratione caecitatis, vel infirmitatis non potest officium recitare, nisi cum socio, teneatur illum adhibere ad recitandam officii partem suam, quam potest?

Respondent aliqui apud Dian. part. 2. tract. 12. resol. 43. negative; quia recitare officium cum socio est privilegium; nemo autem tenetur uti privilegio. Alii vero id admittunt, si antea non erat solitus recitare cum socio. Sed communiter cum Valent., Suar., Azor. docent, teneri socium asciscere, si potest sine magno incommodo; quia qui tenetur ad finem, tenetur ad adhibenda media ad finem: Sic qui tenetur ad missam audiendam, & caret vestibus, quas potest habere facile commodatas ab alio, tenetur acceptare vestem, quam alius commodat, ut eat ad sacrum audiendum. Unde putat Suar. contra Navar., quod etiam non beneficiatus, si potest sine magno sumptu juxta qualitatem personae habere socium, tenetur cum eo sumptu illum advocare, ut possit officium recitare. Tunc autem est verum, quod nemo tenetur uti privilegio, quando usus privilegii non est necessarius ad implendum praecipuum Ecclesiae; Unde multi cum Azor., Sot., Medin., Suar., Lug. de Eucharistia disp.

disp. 22. sect. 1. contra Avil., & Con-
docent, quod habens privilegium au-
diendi missam tempore interdicti, te-
neatur eo uti die festo ad implendum
præceptum Ecclesiæ; sublato enim im-
pedimento ex prohibitione interdicti,
urget obligatio juris communis, ut
notat Dian. part. 4. tract. 4. resol. 5.

ARTICULUS IV.

De Impedimentis non apponendis legi
adimplenda:

- I. Præcepta naturalia obligant ad ponenda media ad eorum executionem, & ad removenda impedimenta.
- II. Non tamen omnia præcepta positiva ad id obligant.
- III. Num possit quis in pila ludo, vel in venatione die jejunii defatigari, providens, quod non possit jejunare.
- IV. Num id ipsum fieri possit in fraudem jejunii ad declinandam ejus obligationem; eo modo, quo potest quis egredi e loco, ubi obligat præceptum jejunii, ne teneatur jejunare?
- V. Qui solum providet, quod in luse pila defatigatus non possit deinde jejunare, ludendo dicitur apponere jejunio impedimentum remotum, & non peccat: Qui vero id intendit, ludendo dicitur apponere impedimentum proximum, & peccat contra legem jejunii.
- VI. Unde dignosci possit, num impedimentum, quod apponitur observantia legis, sit proximum, & eatenus peccaminosum, non vero remotum?
- VII. Varia regula, que a Doctoribus adducuntur, multis exemplis subjiciuntur, ut in bono lumine reponantur.
- VIII. Cur excommunicatus teneatur absolutionem procurare, ut possit in

Paschate communicare, non vero ut possit die festo audire Sacrum?

IX. Num liceat die Sabbati ire venatum, si provideatur, quod die Dominico non possit Sacrum audiri?

X. Num peccent barbitonsores, si tondent die festo? Quid de puellis, qua die festo sunt ad vicandum otium?

I. **C**ertum est apud Doctores, ut notat Pal. punct. 21., quod præcepta naturalia per se obligent ad ponenda omnia media ad illorum executionem necessaria, & ad tollenda omnia impedimenta obstantia: Verbi gratia, administrans Officium Confessarii, Judicis, Advocati tenetur ad discere, quæ necessaria sunt ad illius rectam executionem, & impedimenta remove: Sic qui tenetur lege charitatis succurrere indigenti elemosyna corporali, vel spirituali, vel correctione fraterna, ad idem tenetur. Et ratio est, quia hæc obligatio nascitur ex ipsa natura rei, quæ dum absolute præscribit finem, præscribere etiam debet media ad finem necessaria; Quare nisi justa causa excuset, præceptum ad hæc omnia ponenda, vel removenda obligat.

II. Contra vero non omnia præcepta positiva obligant ad ponenda omnia media, & removenda omnia impedimenta; quia non obligant cum tanto gravamine, sicut præcepta naturalia: Et ratio a priori est, quia obligatio præceptorum positivorum non est indita a natura, & necessaria, sed libera Legislatori, qui ex sua benignitate non censetur cum magno incommodo obligare: Verbi gratia, excommunicatus ex vi præcepti audiendi missam non obligatur ad procurandam absolutionem; (quamvis ad id obligetur ex vi præcepti communicandi in Paschate, eo quod præceptum hoc secundum substantiam sit Divinum,